

A MARTONOSI KÁNTOROK

Beszámolóm alapjául Dongó Ferenc munkája szolgál, *A martonosi egyházközség története* címen írt összefoglalója, ami 1975-ben jelent meg kis példányszámban, az egyházközség 200. évfordulójára. Összeállításában segítségére volt az akkori plébános, Kovács József és Gulyás M. Fulgencia nővér.¹

A martonosi kántorok kronologikus sorrendje a következő:

1794. Az első hivatalos kántor Hajós Antal.

1802–1820 Répovits József

1823 Hajós Antal

A következő 16 évről nincsenek adataink, a kronologikus sor itt egy időre megszakad.

1839-től újra Répovits József, majd fia, Répovits Márton a kántor.

1881. I. 21–1892. XII. 31. Almási László

1893. I. 1–1893. XII. 31. Papp Márton

1894. I. 1–1897. XII. 15. Perr Gyula

1898. I. 1–1922 Tóth Miklós

1923. XII. 21–1934 Farkas József

1935. I. 20–1939. XI. 21. Király László

1939. XI. 21–1940. XII. 31. Tőzsér Nándor

1941. I. 1–1942. V. 1. Schmidt Antal

1942. V. 1–1945 László György

1945–1995 a martonosi nővérek: Gulyás M. Fulgencia és

Akácz Mária Narcissa, Kárász Anna és Bagi Romarika

1995-től Uri Ede

Dongó Ferenc feljegyzéseiből kitűnik, hogy a mindenkori martonosi kántorokat igen nagy figyelem övezte. A közösségi élet középpontjában álltak, és erkölcsiségük, tehetségük nem volt mindig elegendő ahhoz,

hogy megvédje őket a körülöttük dúló érdekellentétektől és a zavaros politikai változásoktól.

Hatvannégy év alatt (1881–1945) Martonoson 9 kántor működött. Legtöbbjük csak igen rövid ideig tölthette be posztját. Haláláig, vagyis 24 éven át, egyedül csak Tóth Miklós kántoroskodott Martonoson (1898–1922). Pontos, lelkiismeretes, ám meglehetősen rideg és durva kántora volt a falunak.

A többiek leköszönnek, leváltatnak vagy elűzetnek.

A sort Papp Márton nyitja meg (1893. I. 1–1893. XII. 31.). A feljegyzés szerint Papp Mártont feltételeesen választották kántorrá, mivel anyagi helyzete csak tanítói oklevél megszerzésére volt elegendő. Kántori oklevéllel viszont még az egyéves határidő után sem rendelkezett. Ettől kezdve a hitközség képviselő-testülete két pártra szakadt. Egyik párt elkeseredetten harcolt Papp Márton megmaradásáért, a másik párt a kíméletlen felmondás mellett kardoskodott. Végül felmondanak Pappnak, és a kántori állás megszerzését kettős diplomához kötik: tanítóihoz és kántorihoz.

Ebből az időből ránk maradt a kántori fizetés meghatározása is. A martonosi kántor fizetése: páronként fél véka búza és 6 krajcár stólapénz, búcsúztatóknál versenként 10 krajcár; fűtőanyagra 58 forint; örökösök után 35 forint; ostyasütésre 5 forint; valamint ingyenes lakás: két szoba, konyha, kamra, istálló és kert.

Mindez a jövedelem a következő kántornak már nem lehetett vagy nem volt elég. Perr Gyula (1894–1897) Gyulafalváról kerül Martonosra, jelentős szavazati többséggel választják meg. Ám 1896-ban már panaszt emelnek az Érseki Hatóságnál, miszerint ő búcsúztatásokkor önkényes díjat szab, és írnoki állást vállalt a községházán, ennek következtében elhanyagolja kántori kötelességeit. A vádak részben igaznak bizonyulhattak, mert Perr Gyula 3 évi kántoroskodás után leköszön tisztjéről.

Tóth Miklós személye egy időre megnyugtatja a kedélyeket, hosszan és háborítatlanul tölti be a kántor mindenkori funkcióját. Halála után viszont Farkas József körül már nem csendes az egyházközség, újra vádakkal, periratokkal telik meg a levéltár. Róla a következőket olvashatjuk Dongó Ferenc feljegyzéseiben:

„Szabenyi Dezső hitk. képviselőtestületi elnök szorgalmazására komoly támadást indítanak ellene. Ezt a támadást Werner Mihály plébános is támogatja. 1933. 09. 10-én felmondanak Farkas József kántornak, ám Budanovič Lajčo püspök nem hagyja jóvá a felmondást, mire Werner plébános erősen méltatlankodó levelet ír a püspöknek, abban kéri a felmondás jóváhagyását. A felmondás oka: 1. Itteni állampolgárság hiánya. 2. Büntetett előélet.”²

A vitának az 1934 körüli zavaros politikai helyzet vet véget. Farkast és családját kitoloncolják az országból. Juhász András bácsi, aki akkor

még kisgyerekek volt, ma így emlékezik vissza: „Farkast át Dobták családostul Magyarországra, a lányát mink, kisgyerekek bámultuk, mer’ nagyon csinos vót.”

1934-től már eltekintünk Dongó Ferenc fejlegyzéseitől, a saját gyűjtéseim során szerzett adatokra meg élő adatközlők visszaemlékezéseire is támaszkodhatom.

1934-ben próbaidőre Adáról egy 17 éves fiatalember érkezik Martonosra, aki mestere az orgonának, és gyönyörű hangon énekel. Ő Király László, akit a martonosiak azonnal a szívükbe zárnak, és ma is szeretettel és sajnálkozással emlegetnek. Werner Mihály, az akkori plébános viszont nem kedvelte őt, mást akart a helyére, ám mind a hívők, mind pedig a képviselőség Királyt választotta meg. A vetélytársát a nép még ma is „kecskekántor” csúfnéven emlegeti a remegő hangja miatt. Király László nagyon tehetséges kántor volt, felkarolta a dalárdát, átvette a Katolikus Keresztes Egylet vezetését, színdarabokat írt és rendezett. Szervező tevékenysége, tehetsége a figyelem középpontjába állította. Dávid Jusztina még ma is emlékszik Király gyönyörű karácsonyi énekeire, zenedarabjaira, amelyeket nagy valószínűséggel saját maga szerzett. Juhász András a következőket mondja Király külsejéről:

„Nem túl magas, vékony, nagyon egyenes tartású, derék – azt lehet rá mondani. Nemcsak a nagyra mondják, ugye, hogy derék, hanem rá is illett, derék vót, kerek arcú, szép külsejű, megnyerő ember.”

A fiatal, vidám kántorlegény életében (már szinte sablonszerűen, ahogy az a történetekben lenni szokott) a lányok, a szerelem hoz változást, törést. Király László saját kezűleg írt Emlékirataiban olvashatók erre vonatkozó feljegyzések is. Az Emlékiratot a plébániának ajándékozta. Dongó Ferenc olvasta és idézett belőle, valamint Anna nővér is forgatta az iratot. Az én kezemben sajnos nem volt. A jelenlegi plébános, Savelin Zoltán szerint az irat már nincs a plébánia könyvtárában, sorsa ismeretlen. Kénytelen vagyok egyrészt Anna nővér emlékezetére hivatkozni, másrészt pedig Dongó Ferenc idézetét átvenni.

Anna nővér így vall: „Én 1981-ben kerültem a martonosi zárdába, és még akkor is élénken emlékeztek Király Lacira. Olvasgatás közben ráakadtam kéziratára, borzasztóan viccesen írt, emlékszem, hogy így valahogy fogalmazott: Igaz, hogy Nyuszika nem valami szép kislány és nem is nagyon okos, de azért udvarolok neki, mert az apjának nagyon jó bora van.”

Dongó Ferenc idézete már egy másik, és végzetes szerelemre vonatkozik. Király így ír:

„Ezek az évek ragyogó ifjúságom évei a nehézségek ellenére is. Boldog voltam, szinte szabad és szerelmese az életnek. Mellékesen: szerelmes is voltam B. O.-ba, örültem az orgonámnak, az énekkaromnak, egyszóval a sikernek. Sajnos nem sokáig tartott. Időszakos ivási kényszer (dipso-

mania) betegség vett erőt rajtam, ami nem azonos az alkoholizmussal . . .” (Király László: *Martonosi emlékfoslányaim*, 15. l.)³

Juhász András bácsi is suttogva, szemérmesen beszélt egy bizonyos lányról, aki szerelmi csalódást okozott Királynak:

„Mikor ő aztán szerelmi csalódott lett, akkó osztán elkezdett iszogatni, és ebbü kifolyólag került aztán el innét. Elég baj vót az űneki, hogy úgy a szivére vette, neki ez lett a veszte, de amúgy nagyon tehetséges vót, az orgona úgy szót a kezibe, hogy öröm vót hallgatni.”

Anna nővér állítólag a mai napig sem tüntette el a harmóniumról a borosüveg és pohár által hagyott árulkodó nyomokat.

Werner Mihály mivel már amúgy sem kedvelte az ifjút, semmiképp sem volt hajlandó elnézni a kántorának, hogy gyakran hajnalig maradt a Katolikus Kör ivóasztalánál, és utolsó pillanatban érkezett a reggeli misékre. Kettejük viszonya igen kiéleződött. Király László, többek sajnálatára, 1939. XI. 30-án lemond állásáról.

A nővérektől tudom, hogy Zalaegerszegre került, ott is kántoroskodott, családot alapított, négy gyereke született, és ott is halt meg.

1939-ben Tózsér Nándort választják meg kántornak, de csak rövid ideig működhet, mert 1940-ben behívják katonának. Nem mondanak fel neki, csak helyetteséül választják Schmidt Antalt (1941–1942). Tózsér Nándorra így emlékezik vissza Juhász András:

„Emlékszek így a kinézésire, mintha most is látnám, ezen a fél száján engedte ki a hangot, oszt, ugye, a népnek furcsa vót, úgyhogy ű se vót közkedvelt a nép körében.”

Ez részben érthető is, hiszen nehéz lehetett helytállni Király népszerűsége után.

Schmidt sem volt rokonszenves egyéniség, már csak azért sem szerették a falusiak, mert valamennyiük szerint kitúrta állásából Tózsért, akinek édesanyját és hűgát kellett eltartania. Nem is maradt sokáig Martonoson. 1942-ben felmondott, és beállt vasutasnak.

László György (1942–1945) idősen kerül Martonosra kántornak, őt az 1945 körüli események űzik vissza Magyarországra. Ettől kezdve a martonosi zárda tisztelendő nővérei látják el a kántor feladatát. Fulgencia és Narcissa nővér vezetése alatt jó hangú, több mint 30–40 férfiból és nőből álló egyházi énekkarról van tudomásunk. 1981-től Anna és Romarika nővérek helyettesítették a kántort, de 1995-ben betegségük miatt kénytelenek visszavonulni.

Ekkor kerül Martonosra a jelenlegi kántor, űri Ede, aki egyébként a tóthfalusi kántor, Bella János tanítványa. Kispiacról került hozzánk. Feladatai mellett éneket tanít, hitoktatóként segédkezik Zoltán atyának, és van egy kis tanítványa, aki már ügyesen játszik az orgonán.

A kántorok kivétel nélkül mindannyian fontos szerepet töltek be Martonos vallási és művelődési életében. Munkájukkal az egyházat, a hívőket és a közösséget szolgálták és szolgálják.

Jegyzetek

- ¹ Dongó Ferenc: *A martonosi egyházközség története*. Római Katolikus Plébánia, Martonos, 43–47. l.
- ² Dongó Ferenc: *A martonosi egyházközség története*. Római Katolikus Plébánia, Martonos, 1975, 45. l.
- ³ Uo. 45–46. l.

Adatközlők

1. Bagi Romarika tisztelendő nővér
2. Dávid, szül. Kalmár Jusztina
3. Juhász András
4. Kárász Anna tisztelendő nővér
5. Savelin Zoltán plébános

Irodalom

Dongó Ferenc: *A martonosi egyházközség története*. Római Katolikus Plébánia, Martonos, 1975